



*75th Anniversary*

*1926 - 2001*

*Polish Club - Dom Polski*

*San Francisco*



## Resolution

By the Honorable John L. Burton, President pro Tempore of the Senate,  
Relative to Commending the

### Polish Club Of San Francisco

WHEREAS, The Polish Club of San Francisco will celebrate the seventy-fifth anniversary of its founding on May 20, 2001, and it is appropriate at this time to highlight its many achievements and to emphasize the positive impact it has made in the local community; and

WHEREAS, San Francisco is pleased to call attention to the dedication, leadership, and civic work which members of its Polish American community have contributed to the betterment of the city through its history, particularly the members of the Polish Society, a component of the Polish Club, which was founded in 1863; and

WHEREAS, San Francisco is proud to salute the brave and courageous people of Poland who have suffered and triumphed in their struggle for the freedom and independence of their homeland and to commend the work of San Francisco's Polish Club in sustaining its peoples' culture, heritage, and love of liberty; and

WHEREAS, The Polish Club was originally purchased for its own use, and in later years, with the decrease in the Polish population in the area, the Polish Club was offered for use to other groups; and

WHEREAS, San Francisco's AIDS victims hold their meetings at the Polish Club for their educational and social activities; and

WHEREAS, The new generation of young Polish dance groups such as Lowiczanie and Vistula Ethnic dancers practice at the Polish Club and perform at all Polish celebrations such as Constitution Day and other Polish heritage occasions; and

WHEREAS, The Polish Club provides support to Polish Boys and Girl Scouts to promote Polish ways to support motherland and heritage; now, therefore, be it

RESOLVED BY PRESIDENT PRO TEMPORE OF THE SENATE JOHN L. BURTON, That he recognize and honors the Polish Club on its seventy-fifth anniversary and applauds the contributions of Polish Americans to California, and recognizes May 2001 as Polish Heritage Month.

Member Resolution No. 647  
Dated this 30th day of March, 2001.

*John L. Burton*

Honorable John L. Burton  
President pro Tempore of the Senate

# Program

Reception  
May 20, 2001, 12:30 p.m.

Silent Auction

Musical Entertainment  
by Janina Romiszewska & Jacek Saryusz Romiszewski

Lunch Service

Master of Ceremonies — Dr. Grzegorz Kielczewski

American and Polish Anthems

Welcome — Waldemar Glodek, President of Polish Club

Invocation — Father Dr. Czeslaw Rybacki, S.Ch.

Speakers

Krzysztof Kasprzyk — Consul General of Poland  
John L. Burton — President pro Tempore of the Senate of the State of California  
Jerzy Zaleski — Movie Director from Poland  
Frank Spula — National Secretary of PNA

Musical Entertainment by Roman Titcu

Artistic program by Lowiczanie Polish Folk Dance Ensemble

Agnieszka Borzuchowska — Violinist

Roman Titcu — Cymbalom Master

Singing popular and well known Polish songs with  
accompaniment by Janina Romiszewska & Jacek Saryusz-Romiszewski

Dancing

Roman Titcu and his band

## Message from the President of the Polish Club

75 years ago, the three oldest Polish American organizations in Northern California: Polish Society of California, Lodge 7, P.N.A., St. Stanislaus Benevolent Society of California, Branch 57, and The Literary and Dramatic Association purchased together a property in San Francisco, the Mission District. They established by this the first Polish Club in that region, which to this day remains a place devoted to cultivation of the Polish traditions and customs, and still is the only Polish Club in the beautiful city of San Francisco.

Over the last three quarters of the XXth Century many of the prominent or famous Polish or American citizens visited the Polish Club. The Club's long and rich cultural history mirrored many of the important events that pertained to Polonia, and Poland. It is here, where many Polish immigrants were coming soon after beginning their new lives in the city of San Francisco, or elsewhere else in the Bay Area. It is here, where they met for the first time with Polonia, and could find help from their countrymen. Many lifelong immigrant friendships were made in the Club. Today most of the Polonia's organizations in Northern California can trace their roots to the Polish Club in San Francisco.

Through the past years the role of Polish Club and its activities have been changing. At the same time it has become a place of great sentiments, and a place alive with Polish traditions.

The Club reminds us about our native country. The recent growth in participation by the Polish Community in the Polish Club's activities indicates that there is a great interest in the continuation of its services for the years to come.

Finally I wish to thank many of our devoted members for their financial support, and their sincere care of the Polish Club existence, and especially for participation in the recent restoration of our beautiful "Polish Home".

*Waldemar Glodek*

## Board of Directors of the Polish Club, 2001

Krystyna Chciuk, Helena Glodek — Polish Club Manager  
 Waldemar Glodek — President, Stanislaw Grochowska — Treasurer, Laura Janiszewski, George Janiszewski — Vice President, Frank Jasinski — Vice President, Grazyna Kosinski, Stanislaw Kosinski, Edmund Lewandowski, Michal Radomski, Andrzej M. Salski, Jozef Sikora, Anna Slonina, Jan Smelski, Zofia Szyker, Kazimiera Widak, Karol Zerucha.

## Honorary Committee

Mrs. Teresa Abick, VP of Polish National Alliance of the US of NA,  
 Honorable Barbara Boxer, US Senate

Mr. John L. Burton, President pro Tempore of the Senate of the State of California,  
 Mr. & Mrs. Przemyslaw Grudzinski, Polish Ambassador to the United State of America,  
 Dr & Mrs. Stefan Kaminski, President of the Friends of John Paul II Foundation of Northern California,  
 Mr. Krzysztof Kasprzyk, Consul General, Consulate General of Poland, Los Angeles, California,  
 Mr. Rick Kobzi, Director "K" Region, Polish National Alliance,  
 Mr. & Mrs. Eugeniusz Kuroczko, Past Commander, Polish Veterans of WWII, Post 49,  
 Mr. Edmund Lewandowski, President of the Polish American Congress, Northern Cal. Division,  
 Mr. Michal Listkiewicz, President of the Polish National Soccer Federation,  
 Mr. & Mrs. Jim Meskan, President of the Polish American Club of Greater Sacramento,  
 Mr. & Mrs. Gabriel Michta, President, East Bay Polish American Association,  
 Mr. & Mrs. Edward Moskal, National President of the PAC, and the PNA,  
 Mr. Casimir Musielak, National Treasurer, Polish National Alliance,  
 Father Casimir Muszynski, Pastor PPC Union City and Martinez,  
 Mr. & Mrs. Walter Paprocki, Past President of Polish American Club of Sacramento,  
 Mr. & Mrs. Walter Piotrowicz, Commander Polish Veterans of World War II Northern California,  
 Mr. & Mrs. Zbigniew Pisanski, Hufcowy, Polish Scouting Association, Calif. Boys Division,  
 Mrs. Elizabeth Rudzinski, Lady Commissioner, District 16, Polish National Alliance,  
 Father Dr Czeslaw Rybacki, S.Ch., Pastor of Nativity of Our Lord Parish, San Francisco,  
 Mr. Frank Spula, National Secretary, Polish National Alliance,  
 Mrs. Mary Kay Stulvand, President of the Lowiczanie Polish Folk Ensemble of San Francisco,  
 Mr. & Mrs. Wacław Szudelski, President, John Paul II Polish Language School,  
 Mr. & Mrs. Bronisław Szyker, Past Commander, Polish Veterans of WWII, Post 49,  
 Mrs. Wanda Tomczykowska, Founder-President of the Polish Arts and Culture Foundation,  
 Mr. & Mrs. Ryszard Urbaniak, Leader, Polish Scouting Association, East Bay Boys Division,  
 Abp Szczepan Wesoly, Deputy of the Primate of Poland for Polonia,  
 Msgn. Stefan Wylezek, Administrator of the John Paul II Foundation, Roma, Italy,  
 Mr. Zdzisław Zakrzewski, President, Tadeusz Unger Foundation,  
 Mrs. Zofia Zakrzewska, President of the Board of Directors, POLAM Federal Credit Union.

## Gala Committee

Gala Chairpersons — Krystyna Chciuk  
Frank Jasinski  
Waldemar Glodek

Auction Chairpersons — Zofia Szykier  
Helena Glodek  
Zofia Chciuk

Anniversary Book Design — Andrzej M. Salski

Entertainment Chairperson — May Kay Stulvland

Ticket Chairpersons — George Janiszewski  
Laura Janiszewski

Web Design — Jakub Glodek

## Partial List of the Presidents of the Polish Club

Florian Niklasiewicz  
Teofil Kot  
Feliks Gottlicher  
Lucjan Markiewicz  
Frank Biernat  
Kazimierz Nowicki  
Roman Nowakowski  
Frank Jasinski  
Katarzyna Pich  
Walter Sawicki  
Leon Schneider  
Boleslaw Wojtycki  
Anna Nowakowska  
Michael Radomski  
Michalina Carmody  
Dominik Widak  
Krystyna Chciuk  
Frank Jasinski  
Waldemar Glodek

i wypełniło się...

... wziął krzyż JEGO  
na ramiona swoje  
i poszedł za NIM

przez kontynenty i kraje  
przez doliny zniewagi,  
knieje nienawiści  
przez serca otwarte na oścież  
jak ongi w Palmową Niedzielę  
tłum wita kwiatów naręczem  
boso odzianą duszą

“nie bójcie się  
małej wiary pacierze”...  
— burze uciszysz  
kraje z ran podniesie  
światłem wyprostuje drogi

Ziemię Dawidową odwiedzi  
gdzie Syn Boga pustkowie poucza  
ukrzyżowan był pod Piłatem  
za ofiarowany dar

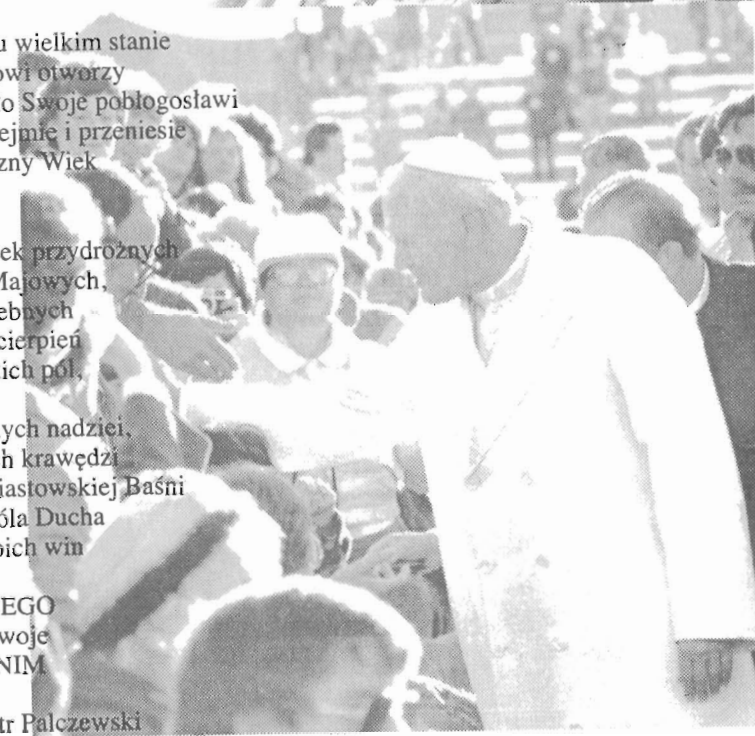
kiedy na progu wielkim stanie  
bramę Mistrzowi otworzy  
a Mistrz Dzieło Swoje pobłogosławi  
ramionami obejmie i przeniesie  
w Trzy-tysięczny Wiek

wypełniło się  
z tych kapliczek przydrożnych  
Zdrowasiek Majowych,  
różańców chlebnych  
syberyjskich cierpień  
wyczółkowskich pol,

nagromadzonych nadziei,  
kopalń ostrych krawędzi  
Najstarszej Piastowskiej Baśni  
ze stronic Króla Ducha  
z twoich i moich win

wziął krzyż JEGO  
na ramiona swoje  
i poszedł za NIM

Piotr Palczewski





TLD



Polish Society of California, Lodge 7, P.N.A. – Formed in 1863  
 St. Stanislaus Benevolent Society of California, Branch 57 - Founded in 1889  
 The Literary and Dramatic Association – Established in 1926

In 1926 they founded the  
**Polish Club  
 of San Francisco**

**Congratulations  
 and Best Wishes  
 To all Our  
 Supporters and Donors**

*From the Boards of Directors  
 and All the Members of the organizations  
 that own the Polish Club of San Francisco*

**THANK YOU!**

3040 22nd Street  
 San Francisco, CA 94110- 3227  
 tel. (415) 821-2574, fax. (415) 970-8267  
<http://www.polishclub.org>

## THE POLISH “DOM” IN SAN FRANCISCO

Celebration of anniversaries is practiced in all cultures. It is a testimonial to the need of all human beings to overcome the limitation of passing time and the desire to prolong the short earthly existence. We try to remember ourselves and commit to our memory all of the people within our intimate circle of family and friends, the events of our personal lives, joyous as well as sad—and usually cherish an occasional look at our own past.

Similar need governs all social groups from small communities to whole nations. In fact the memory of historical events is probably even more important for a community than it is for an individual. History is the single most potent mechanism for creating communal awareness: the laws of heredity cause lessons from the past experiences to be engraved permanently in the genes of survivors, thus assuring their transmittal into new generations.

Therefore knowledge of community's past enhances proper understanding of self, as a part of this particular group, helps explain mysterious longings, often incompatible with the surrounding culture, and promotes healthy growth of communal ties without which a person usually feels lonely, alienated, deprived of group's support and familiar role models.

This is one of the primary reasons why practically all immigrants organize private schools, courses of native history and folk art in the effort to preserve their language and culture not just to satisfy own nostalgia for the lost familiar environment but primarily to protect their foreign-born children from just such alienation and loneliness. Some sociologists even claim that a majority of the first generation of the new immigrants is not very successful regardless of the actual adjustment and assimilation to the “American way”.



Polish Club in San Francisco, 1938.

Therefore celebrations of the 75th anniversary of the Polish Club should not be limited to the common ritual: review of the significance of this unpretentious building and praise for people who provided it for our, less than huge, Polish community.

Every historical event or item—and that means anything older than fifty years—is usually a logical result of some chain of events. Unfortunately there is not a single individual alive who could relate the actual circumstances surrounding this important and durable achievement, so we are obliged to treat it in a true historical fashion, that is, paint first a wide background which would allow us to recreate the process, and at least some of the missing details.

If we look at the story of Polish migration into the USA we soon discover that it was not a smooth, continuous flow over the years, but rather a series of large waves closely tied to the political events in Poland. This observation justifies a conclusion that the majority of Poles leaving their country decided to take this step not for economical gain to better their lives, but to escape political oppression. They tried to find both, personal freedom and means to help Poland through forging political alliances against Austria, Prussia and Russia—the powers that occupied their country in the last quarter of the XVIII Century. This means that the Polish migrations were mostly political in nature.

The first handful of artisans that arrived in 1608 in James Town, Virginia could not be called typical immigrants in the strict sense of the word. They were sought out and contracted by Captain Cook as skilled masters of their respective



The Polish Club ensemble during 1926–1927. On this picture, among others: Mr. Teofil Kot, Mrs. Josephine Kot, Ms. Nieklasiewicz, Ms. Nieklasiewicz, Mrs. Kazimiera Zycinski

trades added to the team of pioneers he was assembling to lay solid foundations for this new British colony.

After that isolated case there were only a handful of individuals showing up on the shores of America, mostly wealthy travelers interested in learning about new lands or still fewer globetrotters seeking novelty and adventure.

Poland was up till XVIII century one of the biggest and wealthiest powers in Europe endowed with a system of “democracy” probably the most advanced in the contemporary world, featuring wide religious tolerance for all as well as personal liberties and political rights for a large segment of the population. Wide, open steppes of Ukraine, incessantly raided by Tartars and Turks, provided plenty of room for the adventurous to seek fortune and fame just next door. There was little incentive to leave the country. Add to it a soft, Slavic nature combined with long tradition of the settled, land-tilling lifestyle and it would be obvious that this mixture will produce few candidates for turning into nomadic adventure seekers.

All that changed drastically within about one century. As often is the case, wealth led to moral decay in the personal lives of citizens causing loss of patriotism and all sense of responsibility for the nation. Two consecutive periods of Saxon (German) kings compromised the administration and finances of state and helped to demoralize population by corrupting justice system of the country.



Directors of the Polish Club in 1926. Alphabetically: Mr. Stanislaw Bionski, Mr. Pawej Brzuza, Mr. Dyczynski, Mr. Felix Gottlicher, Mr. Jan Klich, Mr. Teofil Kot, Attorney Leon Kowalkowski, Mr. Otto G. Kuklinski, Mr. Jan Luczynski, Mr. Felix Majeranowski, Mrs. Jozefa Niklasiewicz, Mrs. Katarzyna Pich, Mr. Franciszek Potasz, Mr. Adolf Strzelecki,

However, location of Poland at the very junction of civilizations between Germany and Russia, the two most powerful and greedy nations on the continent means, that only a strong, patriotic and united nation can survive. Obvious weaknesses exhibited by Poles by the end of XVII century were noted and exploited by their neighbors: it took them three consecutive steps between 1772 and 1795 to divide the huge territory among themselves through unilateral agreements and wipe-out the kingdom of Poland from the map of Europe.

Naturally many patriots realized the threat and tried to save the country. Some resorted to arms and, defeated, had to leave the country to escape death or hard labor camps in Siberia. Others decided to join American freedom fighters justly convinced that freedom is a universal value: freeing one nation creates a potential ally and could very well begin a "domino effect"—inspire other nations to rebel against their tyrannical masters. Such trend could lead to general abolition of all servitude and, eventually, free Poland.

Hence the popular motto widely used by Polish volunteers in many wars, wherever freedom of people or a nation was at stake: "For your freedom and ours". It was a novel and intriguing political concept, later embraced by Bonaparte, and the French revolution which he inspired. It helps to explain why the Polish generals: Kosciuszko, Krzyzanowski, Pulaski, and some other, even if less famous, fighters came to America to help the colonists in their struggle against Britain.

Other patriots tried to strengthen the state by reforming its laws. The result was a new constitution of the Polish Kingdom passed in 1791 by the parliament



The Polish Club ensemble in 1938. On this picture, among others: Mrs. Nieklasiewicz, Mrs. Kazimiera Zycinski, and Mrs. Kaspierz

## LAW OFFICES of KEROSKY & BRADLEY

**SPECIALIZING IN ALL CIVIL MATTERS,  
INCLUDING:**

**AUTOMOBILE ACCIDENT RECOVERY**

**PERSONAL INJURY**

**WILLS and TRUSTS**

**IMMIGRATION LAW**

**CONSTRUCTION**

**and**

**REAL ESTATE MATTERS**

**EMPLOYMENT MATTERS**

**BUSINESS RELATED MATTERS**

**RUSSIAN and POLISH SPOKEN  
TRANSLATION and NOTARY SERVICES**



**785 Market Street, 17th Floor**

**San Francisco, CA 94103**

**Tel. (415) 777-4445**

**Web site: [www.youradwokat.com](http://www.youradwokat.com)**

**now with new**

**San Jose office**

**Tel. (408) 993-9737**

and known as the 3rd May Constitution. Too late to save Poland, it became a national holiday honoring our ancestors who readily sacrificed private interests for the sake of their nation. It still is the only case in the annals of mankind: a privileged social class voluntarily freeing lower classes, thus risking ruinous consequences to their own financial interests, in a hope that this step would turn the disenfranchised masses into a patriotic force willing to defend freedom in their country. From today's perspective we can see how prophetic was their vision: we know now that only a free man can be a devoted defender of his country. But the greedy neighbors grasped the danger in allowing the needed time for this sacrifice to bear intended fruit, and made sure it was not available.

Thirty-five years after the last partition, an insurrection against Russia was started in November 1830 (this was a third uprising against the occupying powers, not counting huge numbers of volunteers serving in Polish units through the Napoleonic saga) and promptly defeated by the overwhelming tsarist forces with Prussian cooperation. The result was a mass exodus of the insurgents with a small detachment eventually settling in San Francisco. Among them were: Dr. Feliks Wierzbicki, Stanislaw Pongowski, Wojciech Pulaski, Alexander Zakrzewski, Rudolf Piotrowski, Kazimierz Bielawski, C. Meyer and others - all of them well deserving our warm memory.

When in 1863 another insurrection exploded in Poland, again in parts occupied by Russia, the Polish community in San Francisco, all former freedom fighters and too old now to join the fight personally, organized a Polish Committee in order to provide a mechanism for collecting money to support the insurrection.

They soon collected \$8,000, which in today's money would probably be closer to \$8 millions. Just imagine their dedication and zeal: the Committee had only about fifty members mostly elderly, retired men—not particularly wealthy, yet they raised a sum that is unattainable by our present day Polonia, not only much numerous but probably much wealthier to boot.

The January insurrection soon ended in a defeat and the next wave of political fugitives has reached American shores. The unholy alliance of the three powers which were occupying Poland seemed to be unbreakable for the foreseeable future and that laid to rest any plans for another attempt at shaking their yoke by armed effort.

Confronted with no early prospects of a "window of opportunity" to restore a sovereign Poland, the patriots turned to preparations for future opportunities by rebuilding the national institutions. This gave an impulse to a wide range of activities in education, building economic, social, cultural, political and other organizations—both in Poland and within Polish communities abroad—to transform the backward society, that were badly damaged by the long foreign exploitation and heavy toll in human lives, and material resources lost during the uprisings, into a modern nation.

It was also a period of mass emigration to America, mostly the United States and Brazil, which significantly changed the character of Polonia.

The solid peasant, who was coming to improve life for himself and his family, replaced the light-footed fighter, dreaming about early return either to the next

CZASOPISMO DOMU  
POLSKIEGO  
W SAN FRANCISCO

## Nasz Dom

Od 1996 roku informuje  
Czytelników o działalności Domu  
Polskiego oraz innych ośrodków i  
organizacji polonijnych  
w Bay Area

*Serdeczne życzenia*

*z okazji 75. lecia działalności*

*Domu Polskiego dla Polonii*

*wszystkim naszym Sympatykom*

*składa Redakcja*



battlefield somewhere in the world or to a free Poland. The new immigrants begun by building proper community basis: churches, schools, meeting halls, etc. This was the period of true growth of the Polish communities, first throughout the Eastern states.

Aging former revolutionaries soon joined the effort in a novel and very important manner. Ever watchful for ways to build communal strength they created (in 1880) the first Polish Mutual Benefit Fraternal: Polish National Alliance (PNA), which proved to be, to this day, the most important organization ever created and is now the biggest among all ethnic fraternal in America.

By offering inexpensive life insurance, not available at the time to an average person, PNA provided solid economic base for the family and attracted overwhelming amount of faithful followers. As the most powerful Polish organization it became the source of all other patriotic activities, the role PNA plays to this very day.

In San Francisco, the Polish Committee transformed itself into the Polish Society in California, and in 1880 it became Lodge #7 of PNA (it still exists to this day). Apparently old soldiers kept in touch: the San Francisco Society joined the PNA in the same year it was started in Philadelphia. How did they do it without faxes, with telephones barely discovered four years earlier and travel across the continent measured in weeks?



The Polish Club childrens ensemble in 1940. On this picture, among others: Ms. Kozlowski, Ms. Phyllis Bryk, Ms. Dorothy Donovan Jasinski, Ms. Barbara Kozlowski, Ms. Kaspierz, and Ms. Kaspierz

The steadfast growth of American Polonia in numbers and strengths was interrupted by the outbreak of first world war (WW I). This is not the place to detail the role it played in our story; suffice to say it was very substantial. Stirred up by the concerns about the population exposed to this turmoil and by frequent visits of various personalities from the "old country" such as: Roman Dmowski, Ignacy Paderewski, Jozef Pilsudski and others, Polonia was ready to participate in the new fight for an independent Poland. It contributed volunteers to the Polish army (about 20,000 men who served in the "Blue Army" under gen. Jozef Haller in France, and Poland), lobbied the American politicians, press on behalf of Polish interests, and collected money for relief to the country devastated by the war.

The exact contribution of the San Francisco community to this great patriotic effort still awaits proper historical research but the past behavior allows presuming that it was quite substantial.

The war end was not marked by a big wave of new immigrants. It ended with Poland returned to sovereignty, finally free of foreign military forces on her territory for the first time in about 150 years. This new reality made people eagerly engage in the work of reconstruction. Only a trickle went to America mostly to join families, while many former émigrés returned home to the "New Poland".

The Polonia re-engaged in the peaceful growing; it seemed the time has come for building up its strength and influence in America. In the San Francisco Bay Area the Polish Society was now joined by several new organizations, and the community reached a stage where a place of its own became necessary for meetings, cultural and social activities, etc.

In 1925 the Polish Society of California invited representatives of the St. Stanislaus Society and the Literary & Dramatic Circle (changed later to "Society") to its board meeting during which a motion passed calling on each of the three organizations to appoint a committee to study all aspects of how to establish a Polish Club: designing proper parameters, finding suitable property, raising funds, etc. Within two months the three independent committees combined into one and selected a desirable building.

On April 19, 1926 about six months after the first resolution to move ahead, a Baptist church at 3040 22nd Street was purchased for \$5,000.00 and San Francisco Polonia became a proud owner of a hall.

The speedy conclusion of such large, complicated and expensive task by three separate organizations must impress everybody. Indeed the leaders and members of those organizations must have been of exceptional fabric. Those qualities apparently persist because the three Club owners are still going strong in spite of personal changes over the 75 years of its operation.

Much later a Polish Club, Inc. was formed as a non-profit holding corporation the formal owner of the building with the Board of directors composed of: six delegated from the Polish Society of California, six from St. Stanislaus Benevolent Society and three from the Literary Dramatic Society. The number and composition of the Board follows the original agreement of the owners as reflecting their relative input into paying for the building.

Perhaps the Polish people are not such capricious, disorganized and conflict-prone bunch as we often hear some of us saying. Apparently we are quite capable of solidarity, close cooperation, financial sacrifices, speedy decision-making, and a long-term concerted effort. The contemporary person probably differs in many ways from our ancestors, however, the difference is in line with changing culture and habits of modern life, and does not make the cooperation spirit any more difficult to achieve.

The proud users soon changed the “Hall” to “Home”, which means “DOM” in Polish. It is a very characteristic distinction showing emotional relation of people towards this building. Rather than an impersonal meeting and activities area, a place you occasionally visit for a specific purpose—it became something much more familiar, a place where you come to stay, relax, and hang around with your friends.

Sociologists claim that a group does not upgrade into a community until it creates tangible, living institutions. Our DOM became such an institution and thanks to its Founders the group turned into a true Polish-American community of San Francisco. Such upgrade deserves very special place in our hearts for the Founders, and we should remember at least some of their names: Stanislaw Blonski, Pawel Brzuza, Felix Gottlicher, Teofil Kot, Lucyan Markiewicz, Florian and Jozefa Niklasiewicz, Henryk Piatkiewicz, E. Potasz, Tomaszewski, Miss Wyrozynska, and many others.

From this day on the community blossomed. Frequent theatrical plays staged by the Literary Dramatic Society, meetings of the organizations, dances and other activities kept people coming. Since the “Home” was actually located in the middle of the Polish population of San Francisco many acquired a habit of frequent visits in an evening just to have a coffee, beer, or a chat and a friendly game of chess, checkers or cards.

It may be interesting to note that the tragedy of the Great Depression did not visibly affect this community. The reason is not quite clear. It may be that California was at the time mostly an agricultural state far removed from the frenzy and vagaries of the stock market in New York, and most of the Polish people were certainly not engaging in stock trading thus did not suffer any losses.

The outbreak of WW II interrupted this happy existence. Polonia everywhere mobilized to help Poland again invaded by the coordinated attack of German and Soviet aggressors. Money, food, and clothing were being collected and sent out to people in various prisons and camps as long as it was possible. Many Polish-Americans volunteered to join the Polish Armed Forces Abroad (under the Polish Government in Paris and, later, London); others performed their duty in the American military forces.

The end of war was devastating to Poland. She lost almost one third of her eastern territories though she regained some of the old Polish regions in the West. Unfortunately, the severely war-damaged country with decimated population, annihilated elites and destroyed economy, was left within the Soviet “sphere of influence”. This meant severely limited personal freedom, and a Soviet style government totally incompatible with the Polish culture, catholic principles and

traditions, and the need for a western style economic system—if the destroyed country were to be rebuilt.

These unjust decisions by our former war Allies started a new wave of political emigrants: thousands of soldiers who were fighting abroad, as well as various prisoners and slave laborers freed in Germany did not return to Poland already suffering under the communist yoke, and over the few years were being gradually absorbed by many countries in the West. From the contingent accepted into USA a sizeable group settled in the San Francisco Bay Area. They were met with warm welcome and substantial help in making first steps in the new country—from the leaders of the Polish Club: Mrs. Katarzyna Pich, Albina Isaef, Jozefa Niklasiewicz, Mr. Floryan Niklasiewicz, Jan Gnott, Teofil Kot, Boleslaw Wojtycki, Stanley Walczak, and many others.

The newcomers possessed many characteristics of the former “freedom fighters”. Some firmly believed that war did not really end, and that an open conflict with the Soviet Union is inevitable, and will reignite at any moment. They were therefore less interested in settling into a quiet life—and more in continuing the efforts of freeing Poland at a first suitable occasion.

However, this wave represented the first generations of Poles grown and educated in the free Poland. Many local colleges, universities and industrial establishments saw for the first time Polish professors, scholars, medical doctors and engineers, which enhanced the community’s image and prestige.

Nevertheless the “Dom” remained for many years as the focal point of all local activities. It housed many new organizations: the Polish Millennium plan-



July 26, 1953. Dorothy Frank Jasinski's wedding.

ning committee, Northern California Division of the Polish American Congress, the Polish language school, Polish Scouting, the Lowiczanie Folk Dance Ensemble, and several others. Here, at some of the meetings of other organizations also important new initiatives were hatched, such as: the creation of a credit union to provide financial (banking) services to our community (actually realized in 1974 when the Polam Federal Credit Union was chartered), discussions on how to obtain permission of the local diocese to create a Polish parish (successfully negotiated with His Excellency Archbishop Mc Gucken — the St. Albert Polish Roman Catholic Pastoral Mission started in 1975), plans for a center for the Polish seniors (actually started in 1977 by incorporating a business corporation which issued shares to raise capital for the project - liquidated in 1988 for the lack of suitable capital), and many other worthy projects which ended with differing results.

Slowly the leadership was changing as the older generation was passing on the management of the three organizations owning the hall. In the 1960s the new leaders of the "Dom" were Mr. and Mrs. Roman Nowakowski, Kazimierz Nowicki, Dominik Widak, Michal Radomski, Jan Smelski, Clifford Carmody, Frank Jasinski, Mrs. Helena Kurek, Krystyna Chciuk, and many others since we are mentioning here only those people who were in the leadership ranks for at least ten years or more.

The mid-seventies brought in the first difficulties. The "Dom" began to show signs of advanced age. It needed ever more repairs, and new ordinances demanded costly upgrades while at the same time use of the venerable building was shrinking which meant reduced income, just when more than ever was needed.

Reasons for this were manifold and complicated. The area was slowly turning into a low-cost, Mexican and Indians district with hardly any Polish inhabitants. The daily social evenings were finally reduced to Friday nights and eventually abandoned. The Polish school had to move to larger, more suitable quarters. Many organizations followed the expanding centers of Polonia, such as Oakland, San Jose, Union City and Santa Clara—all too far from the "Dom" to be considered suitable for meetings and other activities. A special committee was formed under Mr. Stanislaw Bala to study the problem and consider options. The conclusions were, that the best solution would be to make major investment in complete overhaul of the building, to get rid of constant problems, and make the facilities more modern and attractive.

Without much funds the major improvements nevertheless started in the middle of 1990s. Most of the work was done for free, and countless hours of hard work were donated by Helena Kurek, Dominik Widak, Frank Jasinski, Michal Radomski, and Krystyna Chciuk. Sustained financial help was received from Michalina Carmody, Joseph Lenartowicz, Joannie Pawlowska, Dalegor W. Suchecki, and the Polish Veterans Association, Post 49, and with additional support of many other local Polish patriots.

The eighties and nineties brought more major changes. With the mass arrival of the former "Solidarity" members Polonia exploded. However, very few newcomers settled in San Francisco.

A new Polish community grew up in the Concord area, with another "Home" located in Martinez. With the receipt of permission to conduct Polish language masses it promptly became another Polish spiritual center.

San Jose Polonia was endowed with a separate parish and now has its own, brand new church built at the cost of over \$1.5 millions thanks to untired efforts of Rev. Pawel Bandurski.

Another Polish community emerged in the Sacramento area. A group of newcomers formed a private corporation, starting another Polish parish, while the older generations of the Polish Americans of the Polish Club of Greater Sacramento purchased a building for a new "Home" in Roseville.

However, the original "Dom" in San Francisco retired to a special niche. Much more attractive after renovation it produces adequate income from rentals to surrounding population. The new Directors under able leadership of Waldemar Glodek are slowly rebuilding the interest and support by issuing a periodical "Nasz Dom" and organizing potluck dinners, literary competitions for children, etc.

Let's wish the venerable "Dom" many more years of service to Polonia and the distinguished Leaders the right vision, a lot of energy and ultimate success in their efforts.

Zdzislaw Zakrzewski



Directors of the Polish Club in 2001. From left, standing: Mr. Karol Zerucha, Mr. Jan Smelski, Mr. Waldemar Glodek, Mr. Frank Jasinski, Mr. Stanislaw Kosiński, Mrs. Laura Janiszewski, Mr. Andrzej M. Salski, Mrs. Grażyna Kosiński, Mr. George Janiszewski; sitting: Mrs. Zofia Shicker, Mrs. Krystyna Chciuk, Mrs. Stanisława Grochowski, Mrs. Kazimiera Widak, Mrs. Helena Glodek

## BLOOMING GAZEBO

101 California Street  
San Francisco, CA 94111  
(415) 989-3166

**Richard Pulwers**  
Owner



Advertising in  
**THE SUMMIT TIMES Online**  
could bring you many new clients

info: [Salski@dnai.com](mailto:Salski@dnai.com)  
<http://www.dnai.com/~salski/index.htm>

## CONGRATULATIONS

AND

## BEST WISHES

Polish American Club  
of Greater Sacramento  
327 A Main Street  
Roseville, CA 95678  
(916) 782-7171

## POLACY W KALIFORNI W XIX WIEKU

Andrzej M. Salski

Niedługo zakończą się trwające już od kilku lat w Kalifornii obchody 150. lecia "Gold Fever", czyli słynnej "gorączki złota". W związku z tym warto wspomnieć o obecności Polaków w tym okresie — zwłaszcza sylwetkę jednego z tych Polaków, którego działalność zyskała w połowie ubiegłego wieku duże uznanie w całych Stanach, a jego książka traktowana była jako podstawowy poradnik dla osób myślących o poszukiwaniu złota. Zawierała ona dużo praktycznych wskazówek i być może uratowała życie wielu osobom marzącym o znalezieniu swojej złotej bonanzy i szybkim wzbogaceniu się.

Choć w 1579 roku słynny żeglarz Francis Drake "zaanektował" tereny na północ od San Francisco dla królowej angielskiej, to jeszcze do 1769 roku terytorium Kalifornii była *tabula rasa*, czyli ziemią nieznaną i praktycznie niekniętą przez wpływy europejskie. Jednak już od lat trzydziestych XVI wieku wśród Hiszpanów krążyły legendy o rajach na ziemi — mitycznej wyspie nazywanej California, zamieszkałej przez czarne kobiety rządzone przez królową nazywaną Califa. Na wyspie tej jedynym znanym metalem miało być złoto, a zamieszkiwać miały ją kobiety o zwyczajach Amazonek. Uzbrojone w broń zrobioną ze złota, przywoziły swoje łupieskie wyprawy mężczyzn, którymi po zmysłowych obrzędach karmiły swoje zwierzęta "gryffinsy", nie występujące w żadnym innym miejscu na ziemi. Taki sam los miał spotykać wszystkie urodzone po tych obrzędach noworodki płci męskiej.

Ten obraz Kalifornii zawarty w zapomnianej hiszpańskiej powieści Garcí Ordóñez de Montalvo napisanej 1510 roku, "*Las Sergas de Esplanadián*" (Eksploracja Esplanadiánu), przetrwał aż do początków XIX wieku, kiedy został skorygowany przez hiszpańskiego królewskiego kosmografa o. Eusebio Francisco Kino.

W końcu lat czterdziestych ubiegłego wieku, w okresie "gorączki złota", Kalifornia stała się jakby idealną nową Ziemią Obiecaną kuszącą swoim złotym bogactwem. W Kalifornii każdy przybysz, mógł realizować swój *Californian Dream* (Kalifornijskie marzenie) o osiągnięciu powodzenia, dostatku i życia w wolnym kraju. Dlatego wielu autorów piszących książki o historii Kalifornii, umieszcza w tytule swojej publikacji słowo "Eden" lub "paradise" — czyli raj.

\* \* \*

Pierwszym Polakiem w Kalifornii, którego nazwisko podają źródła historyczne, był uzdolniony astronom, matematyk i lingwista, książę M. de Rouissillon (1772–1803), znany jednak wyłącznie pod tym pseudonimem. Uciekł on z Polski po upadku Insurekcji Kościuszkowskiej. Po krótkim pobycie w Hamburgu, w 1802 roku przyплыł on do Meksyku, opływając Przylądek Horn na statku Lelia Byrd. Książę Rouissillon zamierzał wyruszyć najpierw do północnej Kalifornii, a później na zachód do Ameryki, by spotkać swoich przyjaciół i żyć w atmosferze wolności — jednak przedwczesna śmierć nie pozwoliła mu na realizację tych planów. W czasie jednej ze swoich późniejszych podróży, kapitan statku Lelia Byrd nazwał na jego cześć, odkrytą przez siebie naturalną przystań na wyspie Santa Catalina w Zatoce

Kalifornijskiej, Portem Rouissillon. Jednak później nazwę tę zmieniono na Port Avalon.

W pierwszej połowie XIX wieku Polacy zaczęli przybywać do Kalifornii coraz liczniej, najczęściej jako emigranci po nieudanych powstaniach w kraju, choć czasem także jako kapitanowie statków rosyjskich. W 1827 roku kapitan Dionizy Zaremba na statku "Ochock" przyплыł po raz pierwszy do Fortu Ross, znajdującego się około dwóch godzin drogi na północ od San Francisco. Fort ten, mimo protestów Hiszpanii, został założony przez Rosjan w 1811 roku i był pomyślany jako baza wypadowa mająca służyć do zdobycia Kalifornii i pobliskiego Oregonu. W 1845 roku fort ten został przez kapitana Zarembę, działającego w imieniu kompanii rosyjsko-amerykańskiej, sprzedany.

Nabywcą był z pochodzenia Szwajcar, właściciel olbrzymiego majątku ziemskiego wielkości 50.000 akrów, John A. Sutter, który dopiero co uzyskał obywatelstwo meksykańskie. Podobno Sutter zapłacił za ten fort za dużo, ponieważ budynki fortu nie nadawały się ani do przebudowy ani do wykorzystania, a znajdujące się w nim uzbrojenie było jeszcze z okresu wojen napoleońskich, zaniedbane i dodatkowo zniszczone przez wieloletnie użytkowanie w ciężkich warunkach. Na innym statku "Elena", do różnych kalifornijskich portów, pływał też kapitan Stefan Waliwoda.

Wśród wielu Polaków, którzy w ubiegłym wieku przybyli, aby się tutaj osiedlić, można między innymi wymienić: dr. Johna Strentzela — ojca ogrodnictwa



Helena Modjeska w swoim ogrodzie koło Santa Anna, 1907

kalifornijskiego, inżyniera Alberta Pulawskiego — budowniczego miasteczka Pollaski, dzisiaj znanego jako Friant City, gen. Włodzimierza Krzyżanowskiego — bohatera amerykańskiej Wojny Domowej, kpt. Casimira Bielawskiego — twórcy topograficznych map Kalifornii oraz założyciela Polish Society in California, Gabriela Sovulewskiego — pioniera i twórcy szlaków turystycznych w Yosemite National Park, Alexandra Zakrzewskiego — kartografa i twórcy pierwszych planów San Francisco, kapitana Rudolpha Korwina Piotrowskiego — twórcy miasta Sebastopol, czy księcia André Ponia-

rowskiego — założyciela kompanii California Exploration, Ltd. oraz Standard Electric Co. in California, budowniczego elektrowni wodnych i linii energetycznych oraz dostawcę energii elektrycznej do Oakland i San Francisco. W Kalifornii przebywały także słynne aktorki Helena Modrzejewska, znana tutaj jako Modjeska, i Pola Negri, a także noblista Henryk Sienkiewicz.

Syn Modrzejewskiej, Ralph Modjeski, zaprojektował w 1936 roku imponujący i piękny most nazywany Bay Bridge, który łączy San Francisco z Oakland. Most przebiega przez znajdującą się na Zatoce św. Franciszka Wyspę Skarbów (Treasure Island).

Wśród innych można wymienić znanego w San Francisco prawnika Paula Petrovitsa (Pietrowicza?), słynną rodzinę działającego w połowie ubiegłego wieku w Sacramento pułkownika Jamesa C. Zabriskie, adwokata i mówcy, którego córka została żoną gubernatora J. Neely Johnsona. Jednym z pierwszych kupców w Los Angeles był niejaki Jayzinski, w San Juan Capistrano miał swój sklep Michael Kraszewski, zachowały się dokumenty o tym, że w 1856 roku został on dwukrotnie obrabowany przez bandy meksykańskie, on sam ocalał tylko dlatego, ponieważ ukrył się w koszu pod brudnymi rzeczami.

Przybyły do Kalifornii w 1850 roku przyjaciel Juliusza Słowackiego, Aleksander Hołyński, napisał wydaną w Brukseli inną książkę o tym kraju "A Californie et les Routes Interoceaniques" zawierającą sporo ciekawych obserwacji. Książkę tę przetłumaczono oraz w 1981 roku wydano w Polsce pt. "Byłem przy narodzinach Kalifornii".

Jeden z autorów podaje, że w 1860 roku, a więc już po przyłączeniu stanu do USA, w Kalifornii przeprowadzono pierwszy federalny spis powszechny, w którym zanotowano, że 730 mieszkańców stanu urodziło się w Polsce, a w 1870 roku liczba ta wzrosła do 804. Niestety danych o narodowości mieszkańców w spisach z tych lat nie ma. Najwcześniejszy zapis o narodowości znajduje się dopiero w roku 1890 i podaje liczbę 914 — jednak już w roku 1900 nastąpił znaczny spadek do 488 Polaków. Prawdopodobnie dane te nie są zbyt dokładne, z powodu problemów związanych z dotarciem do wszystkich osób, a może także i dlatego, że w tym okresie Polska formalnie nie istniała i wiele osób mogło podawać jako kraj urodzenia nazwę kraju jednego z zaborców.

Dopiero dwie znaczne fale, emigracja żołnierzy i dipisów po II wojnie światowej, a także solidarnościowa po 1981 roku spowodowały szybszy wzrost liczby mieszkańców Kalifornii urodzonych w Polsce. W spisie z 1940 roku jest to liczba 14.735 osób, a z 1950 — 23.776. W spisie z 1990 roku zanotowano, że mieszka tutaj 29.671 osób urodzonych w Polsce, a około 600 tys. osób zadeklarowało polskie pochodzenie. Często można więc spotkać osoby mówiące, iż posiadają polskich rodziców czy dziadków. Jednak wkład Polaków w rozwój Kalifornii w XX wieku wymaga innego, znacznie obszerniejszego materiału.

"Chociaż ich liczba [Polaków] nigdy nie była duża, to jednak pozostawili oni godny podziwu dorobek zapisany w archiwach znajdujących się na zachodnim wybrzeżu Ameryki" — napisał we wstępie do wydanej w 1978 roku książki "Polish Americans in California; and Who's Who", Msgr. Francis J. Weber, archiwista z Archidiecezji w Los Angeles. I dodał, iż jeden z pisarzy powiedział: "tutaj, w tym

# Polish Literary and Dramatic Association

Congratulations  
and  
Best Wishes

on the 75th Anniversary  
of the Polish Club (Dom Polski)

from the Board of Directors  
and All the Members of the  
Literary Dramatic Association  
organized in 1926

President — Waldemar Glodek  
Vice-President — Frank Jasinski  
Secretary — Andrzej Salski  
Treasurer — George Janiszewski  
Master of Ceremony — Helena Glodek  
Directors — Ryszard Kolaczowski  
Dorothy Jasinski  
Grazyna Kosinski  
Monika Zahorski

3040 22nd Street, San Francisco, CA 94110-3227  
tel.: 415/821-2574 - fax.: 415/970-8267  
e-mail: tld@polishclub.org

słonecznym kraju znaleźli oni wolność i nowe życie, znaleźli przyjaciół oraz możliwości rozwoju. Odwdzięczyli się oni tej młodej wspólnocie tym, co mieli w sobie najlepszego” Jednym z tych Polaków, którzy w ubiegłym wieku budowali przyszłość Kalifornii, był dr Felix P. Wierzbicki.

\* \* \*

Felix P. Wierzbicki urodził się 1 stycznia 1815 roku w Czarniawcach. Gdy, w 1830 roku uczył się w szkole średniej i myślał o studiach medycznych, w Polsce wybuchło Powstanie Listopadowe. Wierzbicki rzucił szkołę i zaciągnął się do polskiej armii biorąc udział między innymi w bitwach pod Grochowem, pod Ostrołęką oraz w obronie Warszawy. Był on świadkiem upadku Warszawy oraz wyjątkowego okrucieństwa i znęcania się wojsk rosyjskich nad ludnością cywilną miasta.

Po upadku powstania ponad 250 jego przywódców oraz wyższych oficerów skazano na karę śmierci, pozostałych oficerów zdegradowano i — mimo ogłoszenia oficjalnej amnestii — deportowano, a ponad 100.000 szeregowców wcielono do pułków rosyjskich na Kaukazie. Majątki uczestników powstania skonfiskowano i przekazano Rosjanom, a dziesiątki tysięcy uczestników powstania wraz z rodzinami skazano na wygnanie na roboty w Rosji. Jeszcze przez wiele lat po powstaniu sznury kibitek z nieszczęsnymi skazańcami ciągnęły z terenów polskich i litewskich na Syberię. Ci z Polaków, którzy obawiali się represji carskich, wyemigrowali na Zachód tworząc podwaliny “Wielkiej Emigracji”.

Regiment, w którym walczył Wierzbicki wycofał się na tereny polskie okupowane przez armię austriacką. Wierzbicki, wraz z innymi żołnierzami został uwięziony na trzy lata. Zwolniono go gdy miał dziewiętnaście lat, nie miał jednak prawa do powrotu na ziemię polskie okupowane przez Rosję i zdecydował się na wyjazd do Ameryki. W 1834 roku przybył on do stanu Illinois, gdzie próbował utrzymać się z farmerstwa. Jednak, dopiero pomoc i opieka życzliwej amerykańskiej rodziny, umożliwiła mu uzyskanie średniego wykształcenia, a później podjęcie planowanych jeszcze w Polsce studiów medycznych.

Aby móc rozpocząć studia, Wierzbicki zaczął pracować jako wykładowca języka francuskiego w New England Academy. W 1841 roku opublikował w Bostonie swoją pierwszą książkę “The Ideal Man — The Philosophical Treatise Between Two Friends Upon The Beautiful, The Good, and The True as Manifested in Actual Life”, a następnie podstawowe gramatyki języków: polskiego, francuskiego i niemieckiego. W 1845 roku, w piętnastą rocznicę wybuchu powstania, opublikował w “American Whig Review” kilka artykułów na tematy polskie, był także jednym z mówców w czasie obchodów rocznicy powstania w Nowym Jorku.

W tym okresie Wierzbicki ukończył studia i w 1846 rozpoczął praktykę lekarską w Providence, w stanie Rhode Islands. Wkrótce zaczął się też interesować głośną w tym czasie metodą wodolecznictwa. Jednak, gdy 13 maja 1846 roku Kongres zadeklarował wojnę z Meksykiem, a prezydent James Knox Polk, głęboko wierzący w amerykański Manifest Destiny (Objawione Przeznaczenie), postanowił przyłączyć Kalifornię i Nowy Meksyk do Stanów Zjednoczonych — dr Wierzbicki porzucił swoją prywatną praktykę i zaciągnął się jako lekarz do wojska. Mimo, że z powodu dużej liczby kandydatów nie udało mu się uzyskać pozycji chirurga w dowodzonym

przez płk. J.D. Stevensona Regimentie Kalifornijskim, który wysłano z Nowego Jorku do San Francisco — to jednak mianowany na stopień sierżanta, jako “hospital steward”, 26 września wyruszył do San Francisco na powolnym statku transportowym Loo Choo. Wśród żołnierzy znajdowało się jeszcze co najmniej pięciu innych Polaków.

Statek posuwał się z prędkością zaledwie 10 węzłów, a w czasie podróży sztormowa pogoda była przerywana jedynie krótkimi okresami ciszy, tak że wszystkim wydawało się, iż statek wcale nie posuwa się naprzód do celu ich podróży. Wiele osób chorowało i dr Wierzbicki miał pełne ręce roboty. Musiał nawet odebrać poród, bowiem żona jednego z sierżantów regimentu urodziła dziewczynkę, której nadano imię Alta California.

W tym czasie większa część Kalifornii była już w rękach rebeliantów, tak zwanych Bear Flaggers, którzy na początku lipca 1846 roku zbuntowali się przeciwko słabym władzom meksykańskim. Z sukcesu buntowników skorzystał komodor John D. Sloat, dowodzący zespołem okrętów amerykańskich na Pacyfiku, który zgodnie z otrzymanymi rozkazami miał zająć Kalifornię dopiero po wybuchu wojny z Meksykiem. Poinformowany o sukcesie rebeliantów Sloat wykorzystał tę okazję i już 7 lipca podniósł amerykańską flagę w stolicy prowincji Monterey oraz ogłosił, że od tej pory Kalifornia jest częścią USA. Przyrzekł też wszystkim mieszkańcom Kalifornii obywatelstwo USA oraz prawa do wolności religii i wolnego handlu.

Statek z dr. Wierzbickim przybył do portu w San Francisco dopiero w marcu 1847 roku, po prawie sześciu miesiącach morskiej podróży. Dr Wierzbicki został skierowany do bazy wojskowej w Presidio w San Francisco, gdzie zamiast oczekiwanego stanowiska w korpusie medycznym armii, polecono mu przygotowywanie baraków dla żołnierzy z jednostek mających bronić miasta. To mu zupełnie nie odpowiadało i 12 kwietnia złożył petycję o zwolnienie go z armii z uwagi na to, że jeżeli zostałby zwolniony ze służby to mógłby: “służyć swojemu krajowi znacznie skuteczniej, bowiem wykształcenie umożliwiłoby jemu propagowanie dobrych stosunków pomiędzy plemionami żyjącymi w Kalifornii a obywatelami Stanów Zjednoczonych”. Odpowiedź na jego prośbę nadeszła dość szybko i już z dniem 28 kwietnia 1847 roku dr Wierzbicki został zwolniony z armii amerykańskiej.

Przez krótki okres dr Wierzbicki okres przebywał w miejscowości Yearba Buena, mającej w tym okresie około dwustu pięćdziesięciu mieszkańców, a która wkrótce stała się częścią San Francisco. Było to jeszcze przed wybuchem kalifornijskiej “gorączki złota”, Kalifornia była słabo zaludniona i lekarze nie mieli wiele pracy. Mając dużo wolnego czasu, dr Wierzbicki często wybierał się na wycieczki w okoliczne regiony. W czasie jednej z takich wycieczek złożył wizytę generałowi Mariano Guadalupe Vallejo w Lachryma Montis w Sonoma County, który swoją postawą oczarował go do tego stopnia, iż Wierzbicki wręczył mu książkę “The Ideal Man...”. Gen. Vallejo był jednym z największych posiadaczy ziemskich w Kalifornii, był też przez pewien czas dowódcą sił meksykańskich stacjonujących w Presidio w San Francisco, a później dowódcą armii meksykańskiej w całej Kalifornii. Jednak we wrześniu 1849 roku gen. Vallejo został delegatem na zgromadzenie konstytucyjne w Monterey, które opracowało konstytucję stanu

Kalifornia. Rok później, 9 września 1850 roku, Kalifornia stała się kolejnym stanem USA.

24 stycznia 1848 roku, na dziewięć dni przed zrzeczeniem się przez Meksyk praw do Kalifornii, James Marshall znalazł w rzece American River w miejscowości Coloma kilka bryłek złota. Wiosną gorączka złota objęła całą Kalifornię. Całe miejscowości pustoszały, bowiem na poszukiwanie złota wyruszali wszyscy zdolni do tego mężczyźni. Żołnierze masowo dezertowali ze swoich jednostek, a wiele statków przybywających do San Francisco traciło całe załogi łącznie z kapitanami — bowiem wszyscy udawali się w góry Sierra, na poszukiwanie swojej wymarzonej złotej bonanzy.

Nawet pierwsza gazeta na zachodnim wybrzeżu Stanów “Californian”, w maju 1848 roku musiała na jakiś czas zawiesić publikację, bowiem wszyscy jej współpracownicy udali się na poszukiwanie złota. Jej wydawca skomentował to w ten sposób:

“Ten cały kraj, od San Francisco do Los Angeles, od wybrzeża Pacyfiku do podnóża Sierra Nevada — odpowiada na dźwięk plugawego zawołania z otłb Złoto!! ZŁOTO!! — w czasie kiedy pole jest w połowie obsiane, dom w połowie zbudowany a wszystko inne opuszczone. Z wyjątkiem wytwarzania łopat i kilofów oraz środków transportu do miejsca, gdzie jeden człowiek znalazł w ciągu jednego dnia wyplukiwania ‘real stuff’ wartości stu dwudziestu ośmiu dolarów, a średnia dla wszystkich zainteresowanych wynosi dwadzieścia dolarów per diem

Autorzy jednej z najlepszych historii opisujących rozwój miasta w tym okresie “The Annals of San Francisco” opublikowanej w Nowym Jorku w 1855 podkreślają, że w końcu maja miasto było nieomal całkowicie opuszczone, tak że ciężko było znaleźć kogokolwiek do rozładowania przybywających do portu statków czy sprzedaży produktów. A osoby, które przed wybuchem “gorączki złota” zadowolaly

się wynagrodzeniem w wysokości 1 dolara dziennie, teraz nie chciały podejmować pracy nawet za dwadzieścia dolarów.

Sześć miesięcy później wiadomość o znalezieniu złota w Kalifornii dotarła do prezydenta Stanów Polk’a, który uznał ją za dostatecznie ważną, by dołączyć ją do swojej informacji przekazanej Kongresowi. Wkrótce gorączka złota ogarnęła całe Stany a nawet Europę — tysiące osób porzuciło swoje warsztaty pracy, aby udać się do Kalifornii i tutaj szybko zdobyć majątek. Jednak, tylko niewielu udało się wzbogacić poszukując złota, a większość pozostała w Kalifornii zajmując się farmerstwem lub biznesem. Tylko w latach 1848–1853 liczba ludności w Kalifornii zwiększyła się dziesięciokrotnie.

CALIFORNIA.  
AS IT IS & AS IT MAY BE  
OR A GUIDE TO THE GOLD REGION  
BY F. P. WIERZBICKI, M. D.

WITH AN INTRODUCTION BY  
GEORGE D. LYMAN



Drawings by Edward Atwell

BURT FRANKLIN  
NEW YORK

Dr. Wierzbicki zainteresowany zarówno znalezieniem złota, jak i zmianami zachodzącymi w Kalifornii, zaczął wędrować po złotonośnych terenach. Złotej bonanzy nie znalazł, jednak jego duża wiedza na temat metalurgii i metaloznawstwa szybko znalazła uznanie i wielokrotnie służył on poszukiwaczom złota jako doradca. Wkrótce, wyczerpujące się fundusze zmusiły go do powrotu do San Francisco i ponownego rozpoczęcia praktyki lekarskiej. Jednak czas spędzony na terenach złotonośnych i między poszukiwaczami złota pozwolił dr. Wierzbickiemu na poczynienie wielu obserwacji, a jego socjologiczne zainteresowania i spostrzerzenia umożliwiły mu napisanie w 1849 roku książki "California As It Is, and As it May Be or, a Guide to The Gold Region". Przedstawił w niej prawdziwy obraz okresu "gorączki złota" w Kalifornii, o którym krążyło na całym świecie wiele fałszywych informacji. Poszczególne rozdziały książki opisywały całą Kalifornię, wiele tutejszych miejscowości oraz wejście do portu w San Francisco. Znajdowały się tam także opisy złotonośnych regionów i porady dla poszukiwaczy złota, a także rozważania na temat przyszłości tego kraju.

Książka miała duże powodzenie, nakład został szybko wyczerpany i wkrótce ukazało się jej drugie, poszerzone o dwa rozdziały, wydanie. Kalifornijska prasa przedrukowywała całe rozdziały książki, a dr. Wierzbicki zyskał uznanie nie tylko jako lekarz, lecz także jako pisarz i wnikliwy obserwator zmian zachodzących w Kalifornii. Mimo popularności książki i znacznych dochodów wydawcy rzędu 8–10 tysięcy dolarów, publikacja nie przyniosła dr. Wierzbickiemu dużych pieniędzy. Był on jednak bardzo zadowolony, że mógł zawrzeć w książce prawdziwy obraz Kalifornii w okresie "gorączki złota", a tym samym oszczędzić wiele wysiłków tym, którzy ją przeczytali i... zrozumieli. W książce tej dr. Wierzbicki podkreśla, że przyszłość Kalifornii to nie srebro czy złoto — lecz rolnictwo, z uwagi na urodzajne ziemie i znakomity klimat

W tym okresie praktyka dr. Wierzbickiego rozwijała się, często musiał on wypełniać rolę zarówno pielęgniarki jak i lekarza. Postrzały i rany cięte od noża były na porządku dziennym, było także wiele przypadków tyfusu i dyzenterii — wszystkie przypadki były leczone zgodnie z uznawanymi przez niego zasadami wodolecznictwa. Oprócz praktyki lekarskiej dr. Wierzbicki brał także czynny udział w tworzeniu pierwszego w Kalifornii stowarzyszenia lekarzy The Medical Society in San Francisco oraz współpracował z czasopismem "California Journal of Medicine", gdzie między innymi opublikował "Essays on the History of Medicine".

W grudniu 1860 roku dr. Wierzbicki poważnie się zaziębił i stan jego zdrowia szybko się pogarszał. Z troskami jego przyjaciele wezwali lekarza, który zalecił stosowną kurację i odpowiednie lekarstwa. Jednak, dr. Wierzbicki będąc wierny swojej pasji, wodolecznictwu, zastosował własne metody leczenia i udał się do łaźni tureckiej. Chwilowa poprawa stanu zdrowia spowodowała, iż powtórzył ten zabieg przeświadczony, że to go kompletnie wyleczy. Niestety, kuracja nie pomogła, i w kilka godzin po tym zabiegu, 26 grudnia 1860 roku, dwie godziny po północy, dr. Wierzbicki zmarł.

Pozostała tylko pamięć o pracy oraz zasługach dr. Wierzbickiego dla Kalifornii, jego przybranej ojczyzny. Zmuszony przez zaborców do emigracji działał tutaj,

gdyż do rodziców i uciskanego przez carat kraju, nawet gdyby chciał, wrócić już nie mógł.

\* \* \*

Prochy dr. Wierzbickiego spoczywają na renomowanym San Francisco National Cemetery, znajdującym się na terenie słynnego Presidio, tej pięknej części San Francisco, która jeszcze do niedawna była zajmowana przez armię amerykańską. Jeden z budynków należących niegdyś do armii został przez miasto подарowany głośnej Fundacji stworzonej przez Gorbaczowa wkrótce po rozpadzie imperium sowieckiego...

W 1996 roku dzięki inicjatywie oraz staraniom Stowarzyszenia Polskich Kombatantów (SPK) z Koła nr 49 w San Francisco, zniszczony pomnik na grobie dr. Wierzbickiego został odnowiony. Koszt remontu został pokryty dzięki funduszom otrzymanym od SPK, Polam Federal Credit Union w Redwood City oraz składek od osób prywatnych.

Prosty, niezbyt wysoki pomnik na grobie dr. Wierzbickiego jest bardzo skromny. Wśród otaczających go, w większości typowych i niewielkich cementowych nagrobków, wyróżnia się tym, iż jest nieco wyższy, a na jego szczycie znajduje się symboliczny polski orzeł. San Francisco National Cemetery nie jest pierwszym miejscem spoczynku prochów dr. Wierzbickiego. Początkowo był on pochowany

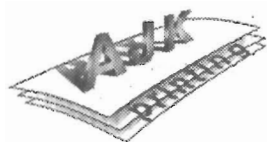
na Laurel Cemetery w San Francisco. Ponieważ cmentarz ten zlikwidowano w 1940 roku, szczątki dr. Wierzbickiego zostały przeniesione na Lawn Cemetery w Colma. Jednak, w uznaniu zasług dr. Wierzbickiego dla Kalifornii, jego prochy zostały ostatecznie przeniesione na San Francisco National Cemetery.

O zasługach dr. Wierzbickiego nie zapomnieli także kalifornijscy lekarze — jego postać została upamiętniona na części jednego z sześciu malowideł ściennych znajdujących się w Toland Hall Auditorium, w centrum medycznym Uniwersytetu Kalifornijskiego w San Francisco. Zostały one namalowane przez znanego i cenionego artystę malarza Bernarda Zakheima, a przedstawiają historię rozwoju nauk medycznych w Kalifornii.



Andrzej M. Salski





## AJK Printing for all of your needs

AJK Printing promises to provide you the customer with high quality service. We are a total printing operation with professional staff ready to provide high quality service. Our staff is able to offer suggestions to make your print job more affordable and still look expensive. No corners are cut. A complete menu of services offered is provided below.

### FULL COLOR PRINTING

- Data Sheets
- Brochures
- Catalogs
- Calendars
- Mailers
- Flyers
- Business Cards
- Presentation Folders

### STATIONARY AND QUICK PRINTING

- Letterheads
- Envelopes
- Business Cards
- Business Reply Cards
- Post Cards
- Flyers
- Tickets
- Mailers
- Multi-Part Forms
- Rolodex Cards

### MANUALS AND COPIES

- Manuals
- Books
- Reports
- High Volume Copying
- Perfect Binding
- Spiral Binding
- Wire-O Binding
- Folding

AJK Printing

701 Aldo Ave., Suite 39, Santa Clara, CA 95054

Tel (408) 855-8221, Fax (408) 855-8223, Cell (408) 691-0648

## SOME OF THE DISTINGUISHED VISITORS IN THE POLISH CLUB



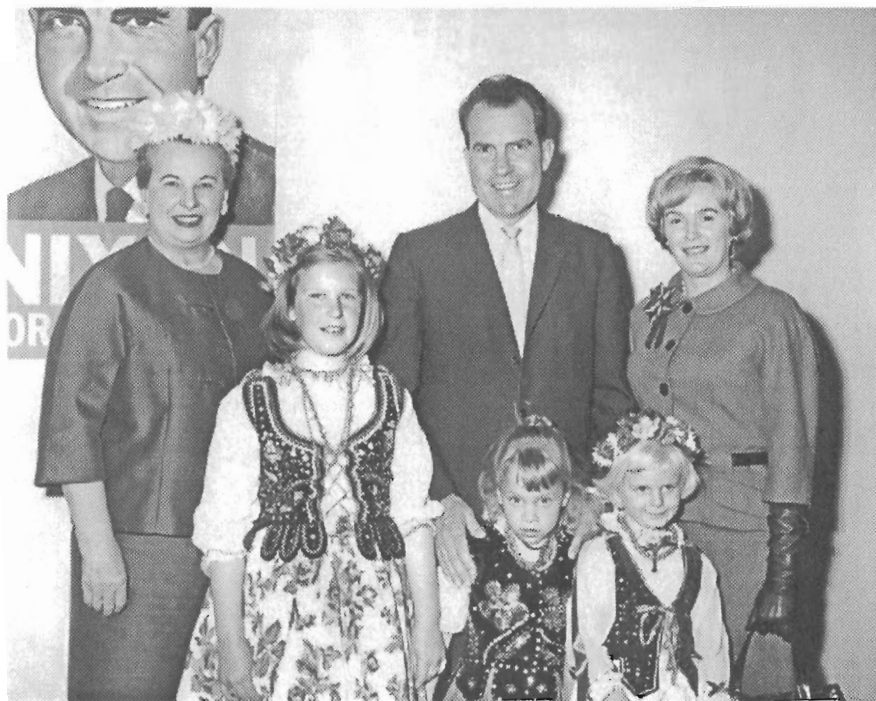
Spotkanie prezesa Kongresu Polonii Amerykańskiej oraz Polish National Alliance, Edwarda Moskala, z Polonią w październiku 2000 r.



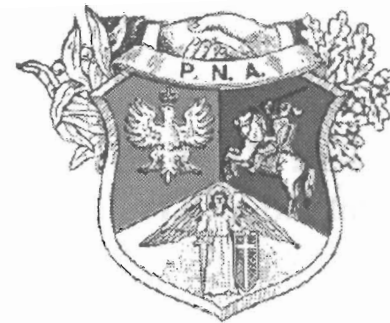
From left: Mrs. Helena Kurek, Professor George Lerski, and Dominik Widak, president of the Polish Club.

The Polish Americans in San Francisco celebrated the 171st anniversary of the May 3rd Constitution, 1791.

On May 6, 1962 they were privileged by the former US vice-president, Richard M. Nixon as their featured speaker.



From left: Mrs. McPhun, Ms. Alma Isaëff, Mr. Richard M. Nixon, Ms. Nellie Wasak, Ms. Barbara Pomykalski, and Mrs. K. Pomykalski



## Polish Society of California Lodge 7, PNA

Formed in 1863, the first social organization in San Francisco whose initial undertaking was the collection of funds to support the struggle for Polish independence. Affiliated in 1880 with the nationwide Związek Narodowy Polski (Polish National Alliance), it became a part of powerful national group with thousands of members. Today the Polish Society still serves Poland and Polonia following the footsteps of its founding fathers. Anyone interested in joining Lodge 7 of the P.N.A. the largest Fraternal Benefit Society, please call Mr. Waldemar Glodek at (415) 648-9157.

The Board of Directors and all members of the Lodge 7, P.N.A. wish the Polish Club on its 75th Anniversary, much success in all future endeavors.

### STO LAT!

President — Krystyna Chciuk  
I Vice-President — Antoni Zukowaki  
II Vice-President — John Smelski  
Financial Secretary — Waldemar Glodek  
Recording Secretary — Elizabeth Padlo

3040 22nd Street, San Francisco, CA 94110-3227  
tel. (415) 821-2574, fax. (415) 970-8267  
e-mail: pna7@polishclub.org